

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра юридичної психології**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор НАВС

полковник поліції

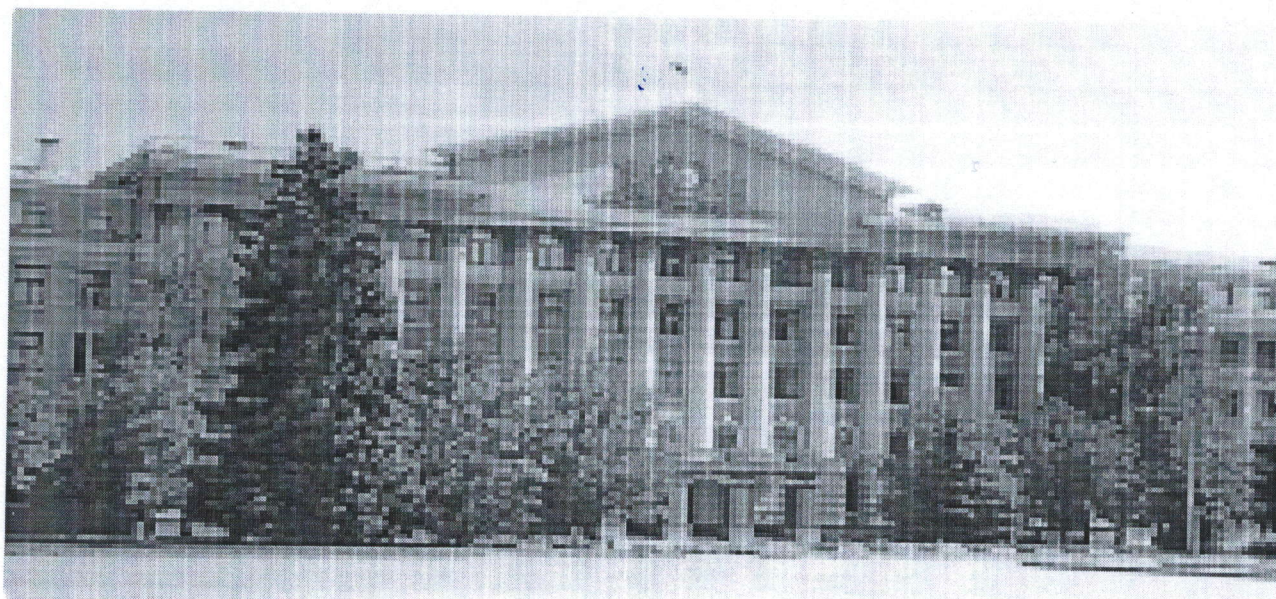
Сергій ЧЕРНЯВСЬКИЙ

2026

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ
РІЗНИМ КАТЕГОРІЯМ ГРОМАДЯН**

Статус дисципліни:	обов'язкова
Рівень вищої освіти:	другий
Ступінь вищої освіти:	магістр
Галузь знань:	С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»
Спеціальність:	С4 Психологія
Освітня програма:	Психологія (поліцейські)
Форма здобуття вищої освіти:	заочна
Мова навчання:	українська
Форма підсумкового контролю:	екзамен
Рік набору:	2026

Розробник: Тетяна СНЯТКОВА, доцент кафедри юридичної психології.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри юридичної психології від 06. 08. 2026 року № 24

Завідувач кафедри юридичної психології

Маріанна БУДАНОВА

Схвалено на засіданні науково-методичної ради НАВС від 11. 08. 2026 року, протокол № 8.

Результати щорічного перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма переглянута на 20____/20____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

Протокол засідання кафедри
____202____ № ____

Протокол засідання науково-методичної ради
від ____202____ № ____

Робоча програма переглянута на 20____/20____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

Протокол засідання кафедри
____202____ № ____

Протокол засідання науково-методичної ради
від ____202____ № ____

Робоча програма переглянута на 20____/20____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

Протокол засідання кафедри
____202____ № ____

Протокол засідання науково-методичної ради
від ____202____ № ____

1. Загальні відомості про навчальну дисципліну

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Організаційно-правові засади психологічної допомоги різним категоріям громадян» є формування у здобувачів освіти системи знань, умінь та навичок, необхідних для надання ефективної та етичної психологічної допомоги, що відповідає чинному законодавству України.

Метою викладання навчальної дисципліни «Організаційно-правові засади психологічної допомоги різним категоріям громадян» є формування у здобувачів вищої освіти системних знань про організаційні та правові основи надання психологічної допомоги, що забезпечують ефективну професійну діяльність у різних соціальних інститутах. Опанування дисципліни спрямоване на розвиток умінь орієнтуватися у чинному законодавстві України та міжнародних нормативно-правових актах, що регулюють сферу психологічної допомоги, а також на формування здатності застосовувати ці знання у роботі з різними категоріями громадян. Теоретична та практична підготовка сприятиме вихованню професійно важливих якостей – правової культури, етичної відповідальності, професійної толерантності та здатності діяти відповідно до законодавчих і моральних норм.

Основним завданням вивчення дисципліни «Організаційно-правові засади психологічної допомоги різним категоріям громадян» є створення умов для засвоєння здобувачами освіти знань, умінь і навичок, необхідних для розуміння організаційних та правових аспектів надання психологічної допомоги; орієнтації у національних і міжнародних правових документах, що регламентують діяльність психолога; засвоєння етичних стандартів та норм професійної поведінки; практичного застосування правових знань у процесі організації та надання психологічної допомоги різним категоріям громадян.

Пререквізити: «Актуальні проблеми практичної психології», «Психологія життєвих криз», «Психологія психотравми», «Екстремальна та кризова психологія», «Основи психологічного консультування», «Основи психодіагностики».

Постреквізити: «Актуальні проблеми основних напрямів практичної психології», «Основи психологічної профілактики», «Актуальні проблеми кризової психології».

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти:

Інтегральна компетентність. Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення дослідження та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

- ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

Програмні результати навчання:

ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПР8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- основні поняття та принципи організації психологічної допомоги;
- законодавчі та нормативно-правові акти України у сфері охорони психічного здоров'я та психологічної допомоги;

- міжнародні стандарти і рекомендації щодо надання психологічної допомоги;
- права, обов'язки та відповідальність психолога в професійній діяльності;
- етичні засади психологічної практики;
- специфіку організації психологічної допомоги різним категоріям громадян (дітям, підліткам, сім'ям, особам похилого віку, військовослужбовцям, постраждалим від насильства, переселенцям тощо).

вміти:

- орієнтуватися у чинному законодавстві та застосовувати його норми у практичній діяльності;
- визначати організаційно-правові умови надання психологічної допомоги конкретним категоріям населення;
- аналізувати та узагальнювати нормативно-правові акти з метою вирішення професійних завдань;
- дотримуватися етичних принципів і правових норм у процесі професійної взаємодії;
- здійснювати інформаційний пошук та критично оцінювати правові й організаційні джерела; застосовувати набуті знання для ефективної взаємодії з державними, громадськими та міжнародними організаціями у сфері психологічної допомоги.

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти:

2. Структура навчальної дисципліни

Найменування показників:	Характеристика навчальної дисципліни			
	Денна форма здобуття вищої освіти		Заочна форма здобуття вищої освіти	
	д/б	ксф	д/б	ксф
Кількість кредитів ECTS –	Рік підготовки			
			1	
	Семестр			
			1,2	
Загальна кількість годин –	Лекції (годин)			
			6 год	
	Семінарські заняття (годин)			
			6 год	
	Практичні заняття (годин)			
			6 год	
	Самостійна робота (годин)			
			102 год	

Вид підсумкового контролю			
		екзамен	

3. Тематичний план

для здобувачів рівня вищої освіти магістра, за кошти державного бюджету, заочна форма навчання

№ з/п	Назви тем	Нормативний обсяг годин	Усього годин з викладачем	Лекцій	Семінарських занять	Практичних занять	Самостійна робота
1.	Тема 1. Організаційні засади надання психологічної допомоги в Україні.	44	4	2	2	-	40
2.	Тема 2. Правові та етичні основи професійної діяльності психолога.	28	6	2	2	2	22
3.	Тема 3. Основні напрямки та методи надання психологічної допомоги різним категоріям громадян.	48	8	2	2	4	40
Усього годин:		120	18	6	6	6	102

4. Плани семінарських і практичних занять

Тема 1. Організаційні засади надання психологічної допомоги в Україні (–2 години)

Навчальні питання до семінарського заняття № 1:

1. Поняття, сутність і структура психологічної допомоги.
2. Суб'єкти надання психологічної допомоги в Україні.
3. Недержавний сектор у системі психологічної допомоги.
4. Місце психологічної допомоги в системі охорони психічного здоров'я України.
5. Моделі організації психологічної допомоги: український і зарубіжний досвід.
6. Актуальні тенденції та перспективи розвитку психологічної допомоги в Україні.

Тема 2. Правові та етичні основи професійної діяльності психолога (–4 години)

Навчальні питання до семінарського заняття № 1:

1. Правове регулювання професійної діяльності психолога в Україні.
2. Етичні принципи професійної діяльності психолога.

3. Інформована згода та добровільність отримання психологічної допомоги.
4. Конфіденційність і захист персональних даних у роботі психолога.
5. Професійні межі та запобігання конфлікту інтересів.
6. Правові й етичні дилеми у наданні психологічної допомоги різним категоріям громадян.

Навчальні питання та завдання до практичного заняття № 1:

1. Застосування правових норм та етичних принципів у конкретних ситуаціях професійної діяльності психолога.
2. Оформлення інформованої згоди, погодження умов надання психологічної допомоги та забезпечення прав клієнта.
3. Забезпечення конфіденційності, захисту персональних даних і визначення підстав для передавання інформації.
4. Розв'язання професійних дилем, дотримання меж компетентності та обґрунтування рішень психолога.

Завдання 1. Правовий та етичний аналіз професійної ситуації

Психолог закладу освіти надає допомогу повнолітньому здобувачу освіти, який повідомляє про сильне емоційне виснаження та конфлікт із викладачем. Керівник закладу вимагає надати записи консультацій, пояснюючи це необхідністю оцінити, чи може здобувач продовжувати навчання. Згоди на передавання інформації клієнт не надавав.

Обговорення наступних питань:

- Визначте права та інтереси учасників ситуації.
- Знайдіть у чинних нормативно-правових актах та етичному кодексі положення, необхідні для її аналізу. Наведіть точні посилання.
- Визначте, яку інформацію та за яких умов психолог може передавати адміністрації.
- Складіть відповідь психолога на запит керівника – 5–7 речень.
- Запропонуйте порядок документування запиту та прийнятого рішення.

Скласти таблицю та текст відповіді адміністрації.

Проблема	Правова норма / етичний принцип	Обґрунтоване рішення

Завдання 2. Аналіз професійних меж і конфлікту інтересів.

Керівник установи пропонує штатному психологу одночасно проводити індивідуальні консультації працівників і готувати висновки про їхню придатність до підвищення. Один із працівників, який уже відвідує консультації, просить психолога рекомендувати його на керівну посаду.

Обговорення наступних питань:

- Визначте, між якими професійними ролями виникає конфлікт.
- Поясніть ризики для добровільності звернення, конфіденційності та об'єктивності оцінювання.
- Запропонуйте організаційний спосіб розмежування консультування й оцінювання персоналу.
- Сформулюйте відповідь керівнику та працівнику.
- Визначте, коли потрібні супервізія, консультація з колегами або передавання окремого завдання іншому фахівцю.

Розробити обґрунтований план дій психолога та дві короткі професійні відповіді.

Завдання 3. Прийняття рішення за наявності загрози життю клієнта

Під час консультації повнолітній клієнт повідомляє про намір заподіяти собі шкоду найближчим часом і доступ до засобів реалізації цього наміру. Він наполягає, щоб психолог нікому не повідомляв про розмову.

Обговорення наступних питань:

- Визначте, які відомості необхідно уточнити для оцінювання невідкладності ситуації.
- Проаналізуйте співвідношення конфіденційності, прав клієнта та необхідності захисту його життя.
- За чинними нормативними джерелами визначте можливі підстави й порядок залучення екстрених служб та інших осіб.
- Складіть алгоритм дій психолога з урахуванням його компетентності й умов роботи.
- Сформулюйте пояснення клієнту щодо подальших дій та можливого передавання мінімально необхідної інформації.
- Визначте, що потрібно зафіксувати у професійній документації.

Розробити алгоритм дій та зразок документування рішення без зайвих персональних даних.

Під час обговорення кожного завдання необхідно розмежовувати вимоги законодавства, положення етичного кодексу та власні професійні міркування. Для рольових вправ використовуються лише вигадані дані.

Тема 3. Основні напрямки та методи надання психологічної допомоги різним категоріям громадян (4 години)

Навчальні питання до семінарського заняття № 1:

1. Основні напрями психологічної допомоги: психологічне консультування, психопрофілактика, психокорекція, кризове втручання та психологічна реабілітація.
2. Визначення потреб людини та обґрунтування вибору методів психологічної допомоги з урахуванням віку, життєвих обставин, психологічного стану й ресурсів.

3. Особливості індивідуальної, сімейної та групової допомоги дітям, дорослим, людям старшого віку й особам, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Навчальні питання та завдання до практичного заняття № 1:

1. Основні напрями психологічної допомоги: психологічне консультування, психопрофілактика, психокорекція, кризове втручання та психологічна реабілітація.

2. Визначення потреб людини та обґрунтування вибору методів психологічної допомоги з урахуванням віку, життєвих обставин, психологічного стану й ресурсів.

3. Особливості індивідуальної, сімейної та групової допомоги дітям, дорослим, людям старшого віку й особам, які перебувають у складних життєвих обставинах.

4. Планування психологічної допомоги, оцінювання її результатів і організація взаємодії з іншими фахівцями.

5.

Завдання 1. Визначення потреб і вибір напрямку психологічної допомоги

Проаналізуйте ситуації:

– *Кейс 1.* Після переїзду до іншої громади дитина 10 років уникає спілкування з однокласниками, хвилюється перед відвідуванням школи. Батьки наполягають, щоб психолог «зробив її більш товариською».

– *Кейс 2.* Внутрішньо переміщена особа 35 років відчуває невпевненість у майбутньому, має труднощі з пошуком роботи та повідомляє про втрату звичних соціальних контактів.

– *Кейс 3.* Ветеран після повернення до цивільного життя звертається через конфлікти в сім'ї та труднощі з визначенням подальших життєвих цілей.

– *Кейс 4.* Людина 72 років після втрати партнера почувається самотньою та поступово обмежує повсякденну активність.

Обговорення наступних питань:

– Відокремте повідомлені факти від припущень.

– Сформулюйте уточнювальні запитання для визначення потреб, ресурсів і можливих ризиків.

– Розмежуйте запит самої людини та очікування її оточення.

– Визначте доцільні напрям і формат допомоги.

– Обґрунтуйте вибір двох методів або технік та зазначте умови їх застосування.

– Визначте, яка додаткова інформація потрібна для рішення про залучення інших фахівців.

За результатами обговорення згенеруйте порівняльну таблицю

Ситуація	потреби	Мета допомоги	Напрямок і формат	методи	обґрунтування
<i>Кейс 1</i>					

Кейс 2					
Кейс 3					
Кейс 4					

Завдання 2. Рольове відпрацювання первинної консультації

Оберіть одну із ситуацій попереднього завдання. Розподіліть ролі психолога, клієнта та спостерігача.

Завдання для здобувачів:

- Проведіть фрагмент первинної консультації тривалістю 10–12 хвилин.
- Установіть контакт і поясніть умови взаємодії.
- Застосуйте відкриті запитання, активне слухання, перефразування та узагальнення.
- Уточніть труднощі людини, її очікування й доступні ресурси.
- Узгодьте одну досяжну мету та наступний крок допомоги.

Спостерігач оцінює зрозумілість запитань, дотримання професійних меж, участь клієнта у визначенні мети та відповідність запропонованого кроку його потребам. Після обговорення учасники змінюють ролі.

Здійснити короткий самоаналіз: що вдалося, які труднощі виникли, що потрібно змінити.

Навчальні питання та завдання до практичного заняття № 2:

1. Адаптація методів психологічної допомоги до потреб різних категорій громадян.
2. Психоедукація та розвиток навичок самодопомоги.
3. Організація сімейної та групової психологічної допомоги.
4. Коригування стратегії психологічної допомоги.

Завдання 1. Розроблення плану психологічної допомоги

Оберіть одну категорію громадян: діти та підлітки, внутрішньо переміщені особи, ветерани та члени їхніх сімей, люди старшого віку, особи з інвалідністю або постраждалі від насильства. Конкретизуйте запит вигаданого клієнта.

Завдання для здобувачів:

- Сформулюйте мету та 3–4 завдання допомоги.
- Розробіть попередній план роботи на 3–5 зустрічей, передбачивши його перегляд після уточнення потреб.
- Для кожної зустрічі визначте зміст, методи й очікувані результати.
- Поясніть, як враховуватимете індивідуальні особливості, доступність послуг і побажання клієнта.
- Запропонуйте показники результативності та спосіб отримання зворотного зв'язку.
- Визначте умови зміни плану, завершення роботи або скерування до іншого фахівця.

Результати обговорення занесить в таблицю та обґрунтуйте розроблений план роботи.

Зустріч	Завдання	Методи	Очікуваний результат	Спосіб оцінювання

Завдання 2. Критичне оцінювання запропонованих методів допомоги
Проаналізуйте професійні пропозиції:

- Усім людям, які пережили травматичну подію, на першій зустрічі пропонують докладно розповісти про пережите.
- Для допомоги підлітку психолог використовує лише методику, обрану батьками, без уточнення потреб самого підлітка.
- Людині, яка переживає втрату, пропонують однакову програму з фіксованими строками «повернення до нормального життя».
- Ефективність групового заняття оцінюють лише за кількістю учасників і позитивними відгуками.

Завдання для обговорення:

- Визначте, яких відомостей бракує для обґрунтованого вибору методів.
- Проаналізуйте можливі ризики кожної пропозиції.
- Запропонуйте доцільніший підхід з урахуванням добровільності, потреб людини та компетентності психолога.
- Обґрунтуйте рішення за допомогою наукових публікацій або професійних рекомендацій, зазначивши джерела.
- Запропонуйте способи оцінювання користі та можливих небажаних наслідків допомоги.

За результатами обговорення складіть таблицю.

Пропозиція	Недоліки та ризики	Обґрунтована альтернатива	Критерії результативності

5. Завдання для самостійної роботи, критерії її оцінювання

№	Вид самостійної роботи	Зміст діяльності здобувача	Результат, що подається на оцінювання	Максимальна кількість балів
1.	Опрацювання та систематизація теоретичного матеріалу	Самостійне опрацювання визначених теоретичних питань за рекомендованими навчальними та науковими	– структурований конспект; – тези; – порівняльна таблиця; – схема; – інший засіб систематизації,	2

		джерелами	погоджений із викладачем	
2.	Аналіз наукових джерел	Пошук, відбір, опрацювання, порівняння та узагальнення результатів наукових досліджень за визначеною проблематикою	аналітичний огляд наукових джерел (рекомендовано 3–5 джерел) із визначенням проблеми, мети, основних результатів досліджень, порівнянням позицій авторів та сформульованим узагальненням	4
3.	Аналітичне / проблемне завдання	Самостійний аналіз теоретичної або практичної проблеми, професійної ситуації, кейсу чи суперечливого питання	– аналіз прикладного кейсу; – порівняння психологічних підходів; – аналіз проблемної ситуації; – визначення причин і наслідків психологічного явища; – обґрунтування професійного рішення; – порівняльна таблиця; – письмовий аналіз із висновками.	4
4.	Практичне професійно орієнтоване завдання	Застосування теоретичних положень і наукових підходів для розв'язання	– психодіагностичний висновок; – протокол психологічного обстеження;	5

		завдань, наближених до професійної діяльності психолога	– алгоритм професійних дій – план психологічної роботи; – програма психологічного втручання; – рекомендації; – професіограма; – аналіз професійної ситуації	
5.	Індивідуальне аналітико-практичне завдання	Самостійне виконання завдання, що передбачає аналіз визначеної проблеми, систематизацію наукової інформації та її застосування для розроблення конкретного рішення або професійно орієнтованого результату	– аналітична записка; – мініпроект; – презентація; – методична розробка; – модель; – схема; – алгоритм; – пам'ятка; – рекомендації;	5
Всього (max):				20 балів

Шкала оцінювання самостійної роботи (максимально-20 балів)

Кількість балів	Характеристика виконання роботи
18–20 балів	Завдання виконано в повному обсязі та відповідно до визначених вимог. Зміст роботи ґрунтовно розкриває тему, понятійний апарат використано коректно. Продемонстровано глибоке розуміння організаційних, правових та етичних засад надання психологічної допомоги з урахуванням потреб різних категорій громадян. Відповідно до змісту завдання аргументовано проаналізовано нормативно-правові акти, наукові джерела, форми та методи допомоги, межі компетентності психолога й особливості міжпрофесійної взаємодії. Висновки самостійні, логічні та обґрунтовані; практичні пропозиції відповідають виявленим потребам і професійним вимогам. Робота має чітку структуру, містить належно оформлені посилання та відповідає вимогам академічної доброчесності.
	Завдання виконано належним чином і загалом відповідає встановленим вимогам. Тему розкрито достатньо повно, основні

14–17 балів	поняття використано правильно. Продемонстровано розуміння організаційних, правових та етичних засад психологічної допомоги різним категоріям громадян. Нормативно-правові та наукові джерела використано доречно, однак окремі положення, запропоновані методи або організаційні рішення потребують більшої аргументації чи деталізації. Висновки загалом обґрунтовані. Наявні незначні змістові неточності або недоліки структури й оформлення посилань.
10–13 балів	Завдання виконано частково та не повною мірою відповідає визначеним вимогам. Основний зміст теми висвітлено, однак виклад має переважно описовий характер. Організаційні, правові та етичні аспекти психологічної допомоги розкрито недостатньо, особливості потреб різних категорій громадян ураховано поверхово. Понятійний апарат використано з окремими неточностями, зв'язок між джерелами та запропонованими рішеннями недостатньо обґрунтований. Висновки частково відтворюють викладений матеріал і не містять достатнього самостійного аналізу. Наявні логічні, мовні помилки або недоліки оформлення посилань.
6–9 балів	Завдання виконано на низькому рівні та лише частково відповідає визначеним вимогам. Тему розкрито фрагментарно, матеріал викладено непослідовно. Допущено суттєві помилки в тлумаченні організаційних, правових або етичних засад психологічної допомоги. Потреби відповідних категорій громадян, межі компетентності психолога та умови застосування методів допомоги майже не враховано. Робота з нормативно-правовими й науковими джерелами недостатня, аналіз практично відсутній. Висновки поверхові, запропоновані рішення не обґрунтовані. Наявні суттєві структурні недоліки та помилки в оформленні посилань.
0–5 балів	Завдання не виконано або виконано на незадовільному рівні. Зміст роботи не відповідає поставленому завданню чи не розкриває заявленої теми. Основні поняття використано некоректно або не використано взагалі. Не продемонстровано розуміння організаційних, правових та етичних засад психологічної допомоги різним категоріям громадян. Необхідні джерела не опрацьовано, аналіз матеріалу, обґрунтовані професійні рішення та самостійні висновки відсутні.

Контроль самостійної роботи здійснюють шляхом перевірки виконаних завдань на семінарських заняттях.

Загальна кількість балів за самостійну роботу визначається як сума балів, отриманих за її виконання, згідно з критеріями оцінювання.

Тема 1. Організаційні засади надання психологічної допомоги в Україні (самостійна робота – 40 години).

Завдання 1. Скласти структурно-логічну схему «Психологічна допомога як система», відобразивши її мету, основні завдання, напрями, суб'єктів надання та категорії отримувачів.

Пояснити взаємозв'язки між елементами схеми.

Завдання 2. Порівняти організаційні особливості надання психологічної допомоги в закладах освіти, закладах охорони здоров'я, соціальних службах, громадських організаціях, благодійних фондах і приватній практиці.

Результати оформити у вигляді таблиці за критеріями: категорії отримувачів, основні завдання, форми допомоги, порядок звернення, умови доступності та взаємодія з іншими установами.

Використати інформацію реальних надавачів послуг і зазначити джерела.

Завдання 3. Підготувати аналітичне повідомлення (3–4 стор.) на тему «Місце психолога в системі охорони психічного здоров'я України».

Розкрити професійні функції психолога, межі його компетентності, особливості взаємодії з лікарями, соціальними працівниками й педагогами та значення наступності допомоги.

Навести приклад міжпрофесійної взаємодії.

Завдання 4. Здійснити порівняльний аналіз організації психологічної допомоги в Україні та двох інших країнах: одній європейській країні й США.

Результати оформити у вигляді таблиці за критеріями: організація послуг, фінансування, порядок звернення, роль державного й недержавного секторів, доступність допомоги та координація між фахівцями.

Сформулювати висновки щодо можливостей адаптації окремих практик в Україні. Використати офіційні та наукові джерела.

Завдання 5. Розробити карту доступних послуг психологічної допомоги для однієї обраної категорії громадян у конкретній територіальній громаді або області.

Включити щонайменше п'ять реальних установ чи організацій, зазначивши види допомоги, умови отримання, контакти та дату перевірки інформації.

Побудувати маршрут звернення за допомогою для вигаданої життєвої ситуації та визначити можливі бар'єри доступу до послуг.

Завдання 6. Написати есе (2–3 стор.) на тему «Пріоритети розвитку системи психологічної допомоги в Україні в умовах війни та післявоєнного відновлення». Обґрунтувати три пріоритетні організаційні зміни, пояснити їх значення для різних категорій громадян і запропонувати критерії оцінювання результатів їх запровадження.

Питання для контролю знань:

1. Що таке психологічна допомога та які основні елементи становлять її структуру?
2. Які цілі, завдання та напрями психологічної допомоги?
3. Хто є суб'єктами надання психологічної допомоги в Україні?
4. Які особливості організації психологічної допомоги в закладах освіти, охорони здоров'я та соціальних службах?
5. Яку роль відіграють громадські організації, благодійні фонди та приватна практика психолога?
6. Яке місце посідає психолог у системі охорони психічного здоров'я?
7. Як організовується взаємодія психолога з лікарями, соціальними працівниками та педагогами?
8. Що означають доступність, безперервність і наступність психологічної допомоги?

9. Які основні моделі організації психологічної допомоги та за якими критеріями їх порівнюють?

10. Які зарубіжні практики можуть бути адаптовані до українських умов?

11. Які чинники ускладнюють доступ різних категорій громадян до психологічної допомоги?

12. Які актуальні тенденції та пріоритети розвитку системи психологічної допомоги в Україні?

Тема 2. Правові та етичні основи професійної діяльності психолога (самостійна робота – 22 години).

Завдання 1. Скласти структурно-логічну схему «Правові та етичні засади професійної діяльності психолога», відобразивши нормативно-правове регулювання, професійні етичні принципи, права й обов'язки психолога, права отримувачів допомоги та межі професійної компетентності.

Пояснити взаємозв'язки між елементами схеми.

Завдання 2. Опрацювати чинні нормативно-правові акти України та професійний етичний кодекс, що стосуються надання психологічної допомоги.

Результати оформити у вигляді таблиці за критеріями: назва документа, сфера застосування, положення щодо діяльності психолога, права отримувачів допомоги та приклад практичного застосування.

Проаналізувати щонайменше чотири нормативно-правові акти й один етичний кодекс, зазначивши конкретні статті або пункти, джерела та дату перевірки чинності документів. Розмежувати правові вимоги й етичні настанови.

Завдання 3. Підготувати аналітичне повідомлення (2–3 стор.) на тему «Конфіденційність та захист персональних даних у професійній діяльності психолога». Розкрити правила отримання, зберігання, використання й передавання інформації про клієнта, особливості ведення документації та дистанційної роботи.

Проаналізувати межі конфіденційності й можливі підстави розкриття інформації, обґрунтувавши висновки посиланнями на нормативно-правові та професійні джерела.

Завдання 4. Здійснити правовий та етичний аналіз двох професійних ситуацій:

а) адміністрація установи вимагає від психолога надати зміст індивідуальних консультацій працівника;

б) батьки підлітка наполягають на проведенні психологічного обстеження, тоді як він відмовляється від участі.

Результати оформити у вигляді таблиці «Проблема – права та інтереси учасників – правові норми й етичні принципи – можливі рішення – обґрунтований порядок дій».

Визначити, яких додаткових відомостей бракує для прийняття рішення, та навести посилання на використані джерела.

Завдання 5. Написати есе (1–2 стор.) на тему «Професійні межі та відповідальність психолога під час надання допомоги різним категоріям громадян».

Розкрити значення компетентності, недискримінації, запобігання конфлікту інтересів і поваги до автономії клієнта.

На прикладі вигаданої ситуації обґрунтувати, коли психологу необхідно звернутися по супервізію, залучити іншого фахівця або запропонувати скерування.

Питання для контролю знань:

1. Які нормативно-правові акти регулюють надання психологічної допомоги в Україні та як визначити сферу їх застосування?
2. Чим відрізняються правові вимоги від етичних принципів професійної діяльності психолога?
3. Які основні права, обов'язки та види відповідальності психолога?
4. Які права має людина, що звертається по психологічну допомогу?
5. Що таке інформована згода та які відомості вона має містити?
6. Які особливості погодження психологічної допомоги неповнолітнім?
7. У чому полягає принцип конфіденційності та які його межі?
8. Які вимоги необхідно враховувати під час зберігання, використання й передавання персональних даних клієнта?
9. Як забезпечуються конфіденційність і професійні межі під час дистанційної роботи?
10. Що таке конфлікт інтересів і подвійні стосунки в діяльності психолога?
11. Як визначаються межі професійної компетентності та потреба у скеруванні клієнта до іншого фахівця?
12. Який порядок аналізу правової та етичної дилеми й обґрунтування професійного рішення психолога?

Тема 3. Основні напрямки та методи надання психологічної допомоги різним категоріям громадян (самостійна робота – 40 години).

Завдання 1. Скласти структурно-логічну схему «Основні напрями психологічної допомоги», відобразивши психологічне консультування, психопрофілактику, психоедукацію, психокорекцію, кризове втручання та психологічну реабілітацію.

Для кожного напрямку визначити мету, основні завдання й очікувані результати. Пояснити взаємозв'язки між напрямками та можливості їх поєднання.

Завдання 2. Порівняти особливості надання психологічної допомоги дітям і підліткам, внутрішньо переміщеним особам, ветеранам і членам їхніх сімей, людям старшого віку, особам з інвалідністю та постраждалим від насильства.

Результати оформити у вигляді таблиці за критеріями: можливі запити, потреби й ресурси, напрями допомоги, форми роботи, особливості комунікації, умови доступності та взаємодія з іншими фахівцями.

Обґрунтувати висновки за допомогою наукових і професійних джерел, ураховуючи індивідуальні відмінності всередині кожної категорії.

Завдання 3. Підготувати аналітичне повідомлення (3–4 стор.) на тему «Обґрунтований вибір методів психологічної допомоги: потреби клієнта, наукові докази та компетентність психолога».

Розкрити критерії вибору методів, значення первинного оцінювання, побажань клієнта й умов надання допомоги.

На прикладі трьох методів або технік проаналізувати їх призначення, доказову підтримку, обмеження та вимоги до підготовки фахівця.

Завдання 4. Розробити попередній план психологічної допомоги для вигаданого клієнта з однієї обраної категорії громадян.

Описати життєву ситуацію, запит, труднощі та ресурси; визначити відомості, які необхідно додатково з'ясувати.

Сформулювати мету й завдання та спланувати 4 – 6 зустрічей. Результати оформити у вигляді таблиці «Зустріч – завдання – методи й техніки – очікувані результати – способи оцінювання».

Передбачити умови перегляду плану, скерування до інших фахівців і завершення роботи.

Завдання 5. Розробити психоедукаційне заняття тривалістю 45–60 хвилин для однієї обраної категорії громадян на тему подолання повсякденного стресу, розвитку навичок саморегуляції, адаптації до змін або підтримання соціальних зв'язків.

Визначити мету, очікувані результати, умови участі та необхідні матеріали. Підготувати план із розподілом часу, описом двох практичних вправ, запитаннями для обговорення та способом отримання зворотного зв'язку.

Обґрунтувати відповідність змісту потребам учасників і передбачити доступні альтернативи виконання вправ.

Завдання 6. Здійснити порівняльний аналіз індивідуальної, сімейної та групової форм психологічної допомоги.

Результати оформити у вигляді таблиці за критеріями: цілі, умови доцільності, переваги, обмеження, вимоги до організації, конфіденційність і способи оцінювання результатів.

Для трьох вигаданих ситуацій із різними запитамі обґрунтувати вибір форми допомоги.

Сформулювати висновки (1–2 стор.) щодо можливостей поєднання форм роботи та забезпечення наступності допомоги.

Завдання 7. Проаналізувати одну реальну програму психологічної допомоги дітям і підліткам, внутрішньо переміщеним особам, ветеранам або членам їхніх сімей, представлену на офіційному сайті установи чи організації.

Визначити цільову аудиторію, мету, напрями допомоги, форми роботи та описані методи.

Результати оформити у вигляді таблиці «Елемент програми – інформація з джерела – оцінка відповідності потребам отримувачів».

Зазначити посилання та дату перегляду.

Якщо відомості про методи або результати відсутні, зафіксувати це й сформулювати запитання, необхідні для оцінювання програми.

Завдання 8. Підготувати інформаційну пам'ятку (1–2 стор.) для однієї обраної категорії громадян на тему «Як обрати психологічну допомогу та підготуватися до першої консультації».

Пояснити, з якими запитамі можна звернутися, які форми допомоги доступні, що варто уточнити щодо кваліфікації психолога й запропонованих методів, як узгоджуються цілі роботи та оцінюються результати.

Додати три приклади запитань до психолога під час першої зустрічі.

Використати зрозумілу для обраної аудиторії мову та зазначити джерела, на яких ґрунтується пам'ятка.

Питання для контролю знань:

1. Які основні напрями психологічної допомоги та в чому полягають їхні цілі?
2. Чим відрізняються психологічне консультування, психокорекція, психопрофілактика та психологічна реабілітація?
3. Яке місце посідає психоедукація в системі психологічної допомоги?
4. Які завдання та межі першої психологічної допомоги й кризового втручання?
5. Які відомості необхідно з'ясувати для визначення потреб і ресурсів клієнта?
6. За якими критеріями обирають методи й техніки психологічної допомоги?
7. Як оцінюють наукову обґрунтованість методу та його відповідність конкретному запиту?
8. Як ураховують вік, стан здоров'я, культурні особливості та життєві обставини отримувача допомоги?
9. Які особливості організації допомоги дітям і підліткам та залучення їхнього близького оточення?
10. За яких умов доцільно обирати індивідуальну, сімейну або групову форму роботи?

6. Індивідуальні завдання

не передбачені навчальним планом

7. Методи навчання

Під час освітнього процесу використовуються комплекс сучасних методів навчання, спрямованих на формування у здобувачів освіти цілісного уявлення

про професію психолога, особливості професійної діяльності, вимоги до професійної компетентності, розвиток критичного мислення, навичок професійної комунікації та здатності до самоосвіти.

У процесі навчання використовуються словесні, наочні, практичні, проблемно-пошукові, частково-пошукові, інтеактивні та інформаційно-комунікаційні методи навчання. До словесних методів належать лекція, пояснення, розповідь, бесіда, дискусія та діалог. Наочні методи реалізуються шляхом використання мультимедійних презентацій, схем, таблиць, навчальних відеоматеріалів, нормативно-правових документів та інших дидактичних матеріалів.

Практична підготовка забезпечується виконанням завдань, аналізом професійних ситуацій (кейсів), розв'язанням ситуаційних вправ, підготовкою презентацій, виконанням практичних вправ, розробленням професійного маршруту майбутнього психолога та іншими видами самостійної роботи.

Для активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти використовуються інтерактивні методи навчання: навчальна дискусія, «мозковий штурм», сократівський діалог, аналіз проблемних ситуацій, метод аналогій, «стоп–кадр», ПОПС–формула (позиція – обґрунтування – приклад – висновок), синтез думок, робота в малих групах, презентація результатів навчальної діяльності та їх колективне обговорення.

Залежно від змісту навчального матеріалу застосовуються проблемні, евристичні та дослідницькі методи навчання, що сприяють розвитку професійного мислення, формуванню навичок аналізу психологічних явищ, усвідомленню ролі психолога в різних сферах професійної діяльності та розвитку мотивації до подальшого професійного становлення.

За зовнішніми формами організації навчальної діяльності використовуються:

- словесні методи (лекція, пояснення, бесіда, дискусія);
- наочні методи (демонстрація презентацій, схем, відеоматеріалів, аналіз нормативних документів і навчально-методичних матеріалів);
- практичні методи (виконання практичних та індивідуальних завдань, ситуаційних вправ, кейсів, презентацій);
- інноваційні методи (інтерактивне навчання, цифрові освітні технології, елементи проєктного навчання, використання електронного освітнього середовища та онлайн-ресурсів).

8. Форми та методи контролю, критерії оцінювання результатів навчання та перелік орієнтовних завдань (питань) для підсумкового контролю

Форми контролю: поточний (тематичний), підсумковий, контроль залишкових знань. *(Положення про внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності в Національній академії внутрішніх справ. URL: <https://okop.naiau.kiev.ua/assets/files/example3/quality.pdf>)*

Методи контролю – усне опитування, тестовий контроль, виконання індивідуальних завдань, підготовка та презентація результатів самостійної роботи, письмове опитування, розв'язання ситуаційних завдань, оцінювання навчального портфоліо (за наявності) тощо.

Поточний контроль здійснюється під час семінарських і практичних занять та перевірки самостійної роботи. Він спрямований на визначення рівня засвоєння організаційних, правових та етичних засад психологічної допомоги, уміння аналізувати професійно важливі джерела, обґрунтовувати вибір форм і методів допомоги різним категоріям громадян, визначати межі компетентності психолога та організовувати міжпрофесійну взаємодію.

Тематичний контроль проводиться після опрацювання відповідної теми у формі усного або письмового опитування, тестування чи виконання ситуаційного завдання. Оцінюються системність знань, правильність застосування понять, здатність співвідносити правові вимоги з етичними принципами та приймати обґрунтовані професійні рішення. Цей вид контролю сприяє підготовці до контрольного заходу – екзамену. Форми контролю: усне опитування, тестування та виконання письмових завдань.

Підсумковий контроль проводиться після завершення вивчення навчальної дисципліни. Форма контролю: екзамен.

Екзамен – форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні рівня знань, умінь та навичок (компетентностей) з освітнього компонента або його окремої завершеної частини та передбачає виставлення оцінок у балах ЄКТС, що за національною шкалою оцінювання відповідає оцінці «відмінно», «добре», «задовільно» або «незадовільно».

Підсумкова кількість балів

Формула розрахунку підсумкової кількості балів з екзамену:

$$\text{ПКБ(Екз)} = \frac{(\text{РАР} + \text{РСР}) + \text{РПК}}{2}, \text{ де:}$$

ПКБ – підсумкова кількість балів;

РАР – результат аудиторної роботи;

РСР – результат самостійної роботи;

РПК – результат підсумкового контролю.

Екзамен вважається нескладеним, якщо результат екзамену становить менше ніж **60 балів**.

Результати навчання з аудиторної роботи обчислюються за таким алгоритмом:

– шляхом множення середнього бала на коефіцієнт 16 з подальшим математичним заокругленням до цілого числа;

– середній бал розраховується як відношення суми всіх отриманих оцінок до загальної кількості показників, що включає: мінімальну кількість позитивних оцінок за національною шкалою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно») (далі – позитивні оцінки); кількість «додаткових»

позитивних оцінок з урахуванням коефіцієнта 0,7; кількість невідпрацьованих «незадовільних» оцінок та/або невідпрацьованих пропусків навчальних занять, при цьому:

- мінімальна кількість позитивних оцінок має становити не менше ніж 1/3 (33%) від загальної кількості семінарських, практичних та лабораторних занять, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни, при цьому лекційні заняття до розрахунку зазначеного показника не включаються. Для здобувачів вищої освіти, які навчаються за індивідуальним графіком, мінімальна кількість позитивних оцінок має становити не менше ніж 1/3 (33 %) від загальної кількості індивідуальних занять, передбачених індивідуальним графіком. Якщо 1/3 (33 %) від кількості занять становить дробове число, то до розрахунку береться наступне ціле число;

- за умови отримання здобувачем вищої освіти менше ніж 1/3 (33 %) позитивних оцінок, відсутні до цієї вимоги оцінки враховуються як «нуль» при обчисленні середнього бала;

- коефіцієнт 0,7 застосовується до кількості «додаткових» позитивних оцінок, що перевищують встановлений мінімум, з метою стимулювання здобувачів вищої освіти до покращення результатів аудиторної роботи протягом усього періоду вивчення освітнього компонента;

- невідпрацьовані «незадовільні» оцінки та/або невідпрацьовані пропуски навчальних занять враховуються як «нуль» під час розрахунку суми всіх отриманих оцінок;

- відпрацювання «незадовільних» оцінок та/або відпрацювання пропущених навчальних занять з тем освітніх компонентів, що стосуються заходів безпеки при застосуванні поліцейських заходів примусу, є обов'язковим.

Перелік тем освітніх компонентів, що стосуються заходів безпеки при застосуванні поліцейських заходів примусу, визначаються робочою програмою навчальної дисципліни. У разі якщо здобувач вищої освіти до початку підсумкового контролю у формі заліку (згідно з розкладом навчальних занять) не відпрацював «незадовільну» оцінку та/або пропущене заняття з теми щодо заходів безпеки при застосуванні поліцейських заходів примусу, підсумковий контроль вважається нескладеним.

Відпрацювання всіх інших «незадовільних» оцінок та/або пропущених навчальних занять не є обов'язковим.

Максимальний результат оцінювання аудиторної роботи здобувача вищої освіти становить 80 балів, а бали, що перевищують цей показник – не враховуються.

Формула розрахунку загального результату аудиторної роботи:

$$PAR = \frac{COO}{MKPO + KДПО \times 0,7 + KННОНПЗ} \times 16,$$

де:

РАР – результат аудиторної роботи;

СОО – сума отриманих оцінок;

МКПО – мінімальна кількість позитивних оцінок ($1/3$ (33 %) від кількості семінарських, практичних, лабораторних занять, передбачених РПНД). При цьому, якщо МКПО становить дробове число, то до розрахунку береться наступне ціле число;

КДПО – кількість «додаткових» позитивних оцінок, тобто оцінок, що перевищують МКПО;

КННОНПЗ – кількість невідпрацьованих «незадовільних» оцінок та/або невідпрацьованих пропущених занять.

Здобувач може отримати додатково до 10 балів за досягнення, що відповідають предметній області дисципліни, у порядку, визначеному академією. Загальна підсумкова кількість балів не може перевищувати 100.

Підсумкова кількість балів з навчальної дисципліни розраховується як середнє арифметичне суми результатів аудиторної роботи та самостійної роботи разом (≤ 100) та результату підсумкового контролю (≤ 100).

Критерії оцінювання результатів навчання

Загальні критерії оцінювання *(Положення про внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності в Національній академії внутрішніх справ URL: <https://okor.naiau.kiev.ua/assets/files/example3/quality.pdf>)*

Високий (творчий) рівень – оцінка 5 (90...100). Здобувач вищої освіти систематично за поточним й за підсумковим контролю виявив:

- глибокі знання навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься у рекомендованих джерелах інформації;
- вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку, чітко, лаконічно, логічно послідовно дав відповіді на поставлені питання,
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань та аналізувати достовірність одержаних результатів, допускаючи деякі неточності.

Достатній (конструктивно-варіативний) рівень – оцінка 4 (82...89). Здобувач вищої освіти за поточним й підсумковим контролю:

- виявив міцні знання навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься у рекомендованих джерелах інформації,
- аргументовано дав відповіді на поставлені питання,
- виявив вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач, допускаючи неточності і несуттєві помилки.

Конструктивний рівень – оцінка 4 (75...81).

- виявив достатні знання навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься у рекомендованих джерелах інформації, дав відповіді на поставлені питання, які, однак, містять певні (неістотні)

неточності, достатні вміння застосовувати теоретичні положення під час розв’язання практичних задач

Середній (репродуктивний) – оцінка 3 (64...74 балів). Здобувач вищої освіти за поточним й підсумковим контролюми:

- виявив посередні знання значної частини навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься у рекомендованих джерелах інформації,

- дав мало аргументовані відповіді на поставлені питання, які містять істотні неточності, слабкі вміння застосовувати теоретичні положення при розв’язуванні практичних завдань;

Достатній (репродуктивний) – оцінка 3 (60...63 балів). Здобувачі виявив;

- слабкі знання навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься у рекомендованих джерелах інформації,

- дав неточні або мало аргументовані відповіді на поставлені питання, з порушенням послідовності викладення, слабкі вміння застосовувати теоретичні положення під час розв’язання практичних задач, допускаючи суттєві помилки.

Низький (рецептивно-продуктивний) – оцінка 2 (0...59). Здобувач вищої освіти:

- виконав значну частину видів навчальної роботи,
- за поточним й підсумковим контролюми виявив незнання значної частини навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься у рекомендованих джерелах інформації,

- допустив істотні помилки у відповідях на поставлені питання;

- виявив невміння застосовувати теоретичні положення під час розв’язання практичних завдань (здобувач вищої освіти має право на повторний підсумковий контроль);

(непродуктивний) – оцінка 2 (1...34):

- виявив незнання значної частини навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься у рекомендованих джерелах інформації,

- допустив істотні помилки у відповідях на поставлені питання,

- виявив невміння орієнтуватися під час розв’язання практичних задач, незнання основних фундаментальних положень (здобувач вищої освіти обов’язково повинен повторно вивчити навчальну дисципліну).

Метою навчання є не тільки отримання теоретичної інформації, але й підготовка до розв’язування складних професійних завдань у процесі навчання, формування професійного світогляду.

Основні критерії рівня компетентності здобувача вищої освіти:

- виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;

- вміння здійснювати причинно-наслідкові зв’язки за темами навчальної дисципліни;

- вміння опрацьовувати основні та додаткові рекомендовані нормативні та доктринальні джерела;

- вміння здійснювати взаємозв'язки між явищами;
- вміння чітко, лаконічно і послідовно відповідати на поставлені питання;
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка в балах	Екзамен	
	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	відмінно
82–89	B	добре
75–81	C	добре
64–74	D	задовільно
60–63	E	задовільно
0–59	F	незадовільно

Оцінювання здійснюється на засадах академічної доброчесності, неупередженості та прозорості. Критерії оцінювання доводяться до відома здобувачів на початку вивчення дисципліни та залишаються незмінними протягом семестру. Оскарження результатів оцінювання й повторне складання екзамену здійснюються в порядку, установленому академією.

9. Інструменти, обладнання, програмне забезпечення, використання яких передбачає дисципліна

Під час вивчення навчальної дисципліни використовуються сучасні технічні та інформаційні засоби, що забезпечують ефективну організацію освітнього процесу та формування професійних компетентностей майбутніх психологів.

Програми та силабус навчальної дисципліни, мультимедійна система з можливостями візуальної презентації навчальних матеріалів у вигляді слайдів та аудіо-/відео-, тексти лекції, навчально-методичні матеріали на офіційному вебпорталі НАВС «МІА-освіта».

10. Перелік питань для підсумкового контролю з навчальної дисципліни

1. Поняття, сутність і структура психологічної допомоги.
2. Основні цілі, завдання та напрями психологічної допомоги.
3. Суб'єкти надання психологічної допомоги в Україні та їхні функції.
4. Організація психологічної допомоги в закладах освіти.
5. Організація психологічної допомоги в закладах охорони здоров'я.
6. Психологічна допомога в системі соціальних послуг.

7. Роль громадських організацій і благодійних фондів у наданні психологічної допомоги.
8. Організаційні особливості приватної практики психолога.
9. Місце психолога в системі охорони психічного здоров'я.
10. Взаємодія психолога з лікарями, соціальними працівниками та педагогами.
11. Доступність, безперервність і наступність психологічної допомоги.
12. Моделі організації психологічної допомоги: український досвід, зарубіжні практики та перспективи розвитку.
13. Нормативно-правове регулювання психологічної допомоги в Україні.
14. Міжнародні документи та професійні рекомендації у сфері психологічної допомоги: їхнє значення і сфера застосування.
15. Права, обов'язки та професійна відповідальність психолога.
16. Права отримувачів психологічної допомоги та механізми їх захисту.
17. Основні етичні принципи професійної діяльності психолога.
18. Співвідношення правових вимог та етичних принципів у роботі психолога.
19. Інформована згода й добровільність отримання психологічної допомоги.
20. Особливості погодження психологічної допомоги неповнолітнім.
21. Конфіденційність: зміст, межі та підстави передавання інформації.
22. Захист персональних даних і ведення психологічної документації.
23. Професійні межі, подвійні стосунки та конфлікт інтересів.
24. Межі компетентності психолога, супервізія, інтервізія та скерування до інших фахівців.
25. Правові та етичні аспекти дистанційної психологічної допомоги.
26. Аналіз етичної дилеми та обґрунтування професійного рішення.
27. Співвідношення психологічного консультування, психопрофілактики, психокорекції та психологічної реабілітації.
28. Первинне визначення запиту, потреб, ресурсів і ризиків отримувача допомоги.
29. Критерії вибору науково обґрунтованих методів психологічної допомоги.
30. Індивідуальна, сімейна та групова форми роботи: можливості й обмеження.
31. Психоедукація та розвиток навичок самодопомоги.
32. Організаційно-правові та методичні особливості психологічної допомоги дітям і підліткам.
33. Психологічна допомога сім'ям: визначення запиту, організація роботи та залучення членів сім'ї.
34. Психологічна допомога постраждалим від насильства: безпека, права людини та міжвідомча взаємодія.

35. Організація психологічної допомоги військовослужбовцям.
36. Психологічна допомога ветеранам і членам їхніх сімей.
37. Психологічна допомога внутрішньо переміщеним особам.
38. Психологічна допомога людям старшого віку.
39. Доступність та індивідуалізація психологічної допомоги особам з інвалідністю.
40. Перша психологічна допомога та кризове втручання: завдання й професійні межі.
41. Планування психологічної допомоги та визначення очікуваних результатів.
42. Оцінювання результативності, коригування плану та завершення психологічної допомоги.
43. Формування психологічної стійкості у працівників Національної поліції України.
44. Психологічна допомога біженцям та внутрішньо переміщеним особам.
45. Психологічний супровід ветеранів бойових дій.
46. Робота з психотравмами у військовослужбовців, що пережили полон.
47. Кризове консультування осіб у стані гострого горя.
48. Психологічна робота з особами, які перебувають у місцях позбавлення волі.
49. Кризове консультування в умовах надзвичайних ситуацій.
50. Особливості документування психологічної роботи в кримінальному праві.
51. Психологічний контакт і робочий альянс як передумови ефективної психологічної допомоги.
52. Структура первинної консультативної бесіди та особливості її проведення.
53. Психологічні чинники готовності особи до звернення по допомогу.
54. Стигматизація психологічних труднощів і способи подолання бар'єрів звернення до психолога.
55. Робота з невизначеним запитом та розбіжностями між очікуваннями отримувача допомоги й можливостями психолога.
56. Амбівалентність щодо змін та підтримання мотивації до участі в психологічній роботі.
57. Психологічні особливості взаємодії з особами, які звернулися по допомогу за ініціативою інших людей.
58. Культурна чутливість і врахування світоглядних та релігійних переконань у наданні психологічної допомоги.
59. Гендерна чутливість і недискримінаційний підхід у психологічній практиці.

60. Особливості надання психологічної допомоги за участю перекладача.
61. Психологічне оцінювання в процесі надання допомоги: доцільність, обмеження та використання результатів.
62. Особливості повідомлення результатів психологічного оцінювання та обговорення їх з отримувачем допомоги.
63. Підхід, орієнтований на врахування травматичного досвіду: принципи безпеки, довіри та запобігання повторній травматизації.
64. Психологічна стабілізація як етап допомоги особам, які пережили травматичні події.
65. Психологічна допомога особам, які переживають невизначену втрату та очікують звісток про зниклих безвісти близьких.
66. Психологічна допомога членам сімей загиблих військовослужбовців і працівників правоохоронних органів.
67. Психологічна підтримка осіб із тяжкими соматичними захворюваннями та їхніх близьких.
68. Психологічні особливості адаптації до набутих функціональних обмежень унаслідок поранення або захворювання.
69. Психологічна допомога особам із тривалим болем у межах міждисциплінарного супроводу.
70. Психологічна підтримка осіб, які здійснюють тривалий догляд за тяжкохворими членами сім'ї.
71. Психологічна допомога при труднощах емоційної саморегуляції.
72. Психологічна робота з переживаннями провини, сорому та морального дистресу.
73. Виявлення ознак суїцидального ризику та організація невідкладної фахової допомоги.
74. Самоушкоджувальна поведінка: психологічні функції, оцінювання ризиків і напрями допомоги.
75. Психологічна допомога особам із проблемним уживанням психоактивних речовин та організація взаємодії з профільними фахівцями.
76. Психологічні засади підтримки осіб із поведінковими залежностями.
77. Психологічна підтримка працівників екстрених служб після участі в критичних інцидентах.
78. Організація психологічного супроводу повернення до професійної діяльності після тривалої перерви, поранення або кризової події.
79. Психологічна допомога працівникам, які зазнали цькування, дискримінації або переслідування в професійному середовищі.
80. Психологічний супровід осіб, які переживають втрату роботи та вимушену зміну професійної ідентичності.
81. Добір учасників психологічної групи та визначення готовності до групової роботи.

82. Групова динаміка, згуртованість і психологічна безпека в процесі надання групової допомоги.
83. Організація груп взаємопідтримки та розмежування функцій психолога і ведучого з власним досвідом подолання труднощів.
84. Можливі небажані наслідки психологічних втручань: виявлення, аналіз і запобігання.
85. Порушення робочого альянсу: причини, ознаки та способи відновлення співпраці.
86. Передчасне припинення психологічної допомоги: чинники, професійне реагування та можливості відновлення роботи.
87. Вторинна травматизація, втома від співчуття та професійне вигорання фахівців, які надають психологічну допомогу.
88. Особисті емоційні реакції психолога та їхній вплив на професійні рішення.
89. Використання цифрових застосунків і систем штучного інтелекту в психологічній допомозі: можливості, обмеження та відповідальність фахівця.
90. Професійна самопрезентація психолога та етичні вимоги до реклами психологічних послуг.

Орієнтовні ситуаційні завдання:

1. *Організація маршруту допомоги.* Внутрішньо переміщена особа звернулася через труднощі адаптації та втрату соціальних контактів. Визначити відомості для уточнення запиту, запропонувати форми допомоги й порядок взаємодії з іншими службами.
2. *Конфіденційність.* Адміністрація установи вимагає надати записи консультацій працівника без його згоди. Проаналізувати правові й етичні аспекти запиту, визначити порядок дій психолога та сформулювати відповідь адміністрації.
3. *Допомога неповнолітньому.* Батьки наполягають на психологічному обстеженні підлітка, який відмовляється від участі. Визначити необхідні уточнення, права й інтереси учасників та обґрунтувати порядок подальшої взаємодії.
4. *Допомога постраждалій від насильства особі.* Людина звернулася по психологічну підтримку, але повідомляє про продовження загроз. Визначити пріоритети допомоги, питання безпеки та можливості залучення інших служб.
5. *Допомога ветерану та його сім'ї.* Ветеран повідомляє про труднощі повернення до цивільного життя й сімейні конфлікти. Обґрунтувати вибір індивідуальної або сімейної форми роботи, визначити межі компетентності та критерії скерування.
6. *Доступність послуг.* Особа з інвалідністю не може скористатися запропонованим форматом консультацій. Виявити організаційні бар'єри та запропонувати доступні способи надання допомоги з урахуванням її побажань.

7. *Конфлікт професійних ролей.* Психологу доручено консультувати працівників і водночас оцінювати їх для кадрових рішень. Визначити ризики конфлікту інтересів і запропонувати розмежування функцій.

8. *Оцінювання результатів допомоги.* Після кількох зустрічей клієнт не відзначає очікуваних змін. Визначити, які аспекти роботи необхідно переглянути, як отримати зворотний зв'язок та обґрунтувати подальший план.

Під час виконання ситуаційного завдання здобувач має відокремити факти від припущень, визначити відсутні відомості, обґрунтувати рішення відповідними джерелами та врахувати права отримувача допомоги, професійні межі й можливості міжпрофесійної взаємодії.

11.Рекомендовані джерела інформації

Основна:

1. Гридковець Л. М., Вашека Т. В. Психологічне консультування: посіб. Київ: Літера, 2015. 207 с.

2. Горбунова В. В., Климчук В. О. Посттравматичний стресовий розлад VERSUS: посттравматичне зростання. *Психологічна допомога особам, які беруть участь в антитерористичній операції*: матеріали міжвідом. наук.-практ. конф., м. Київ, 30 берез. 2016 р. Київ, 2016. 248 с. URL: <https://elar.navs.edu.ua/jspui/handle/123456789/6206>

3. Євдокимова Н.О., Зливков В.Л., Лукомська С.О. Дорога змін: ефективне спілкування у кризових умовах життя: посібник із психології для «чайників». Миколаїв, 2016. 116 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/166091>

4. Зливков В., Лукомська С., Євдокимова Н., Ліпінська С. Діти і війна: монографія. Київ-Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2023. 221 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000027177>

5. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Олійник В.О., Хоружий С.М., Ларіонов С.О., Сириця М.В. Особливості надання психологічної допомоги військовослужбовцям, ветеранам та членам їхніх сімей цивільними психологам: метод. посіб. Київ: 7БЦ, 2023. 175 с. URL: [ib.iitta.gov.ua/id/eprint/734391/1/Особливості%20надання%20психологічної%20допомоги%20військовослужбовцям.pdf](https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734391/1/Особливості%20надання%20психологічної%20допомоги%20військовослужбовцям.pdf)

6. Науково-практичне забезпечення пріоритетних напрямків роботи фахівців психологічної служби: поширення досвіду Полтавщини [методичний посібник] / [І. В. Близнюк, В. А. Божко, С. П. Горбонос та ін.] / укладач Н. О. Лук'яненко; за ред. В. Ф. Моргуна. Полтава: ПОІППО, 2009. 104 с.

7. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи: навч. посіб. / Гридковець Л. та ін. ; за заг. ред. Л. Гридковець. Том 3. Київ, 2018. 236 с. URL: <https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/a/a/430805.pdf>

8. Особливості стосунків «психотерапевт – клієнт» у сучасному соціокультурному середовищі: монографія / З. Г. Кісарчук та ін.; за ред. З. Г. Кісарчук. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2017. С. 225. URL: [ib.iitta.gov.ua/id/eprint/708934/1/КОЛЕКТИВНА_МОНОГРАФІЯ_Кісарчук_.pdf](https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/708934/1/КОЛЕКТИВНА_МОНОГРАФІЯ_Кісарчук_.pdf)

9. Основи роботи психолога внутрішніх військ МВС України: навч. посіб. / І.І. Ліпатов, І.І. Приходько, Ю.Б. Ірхін, В.І. Пасічник та ін. Харків: Акад. ВВ МВС України, 2008. 153 с.

10. Перша психологічна допомога в гострих стресових ситуаціях: навч.-практич. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.А. Моргунов; [О. І. Федоренко та ін.]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2022. 84 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7e08ad95-1248-47df-a595-01cc24c7afaf/content>

Додаткова:

1. Титаренко, М. С. Дворник, В. О. Климчук. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій: практичний посібник / за наук. ред. Т. М. Титаренко / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2019. 220 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717518/3/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82.%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1.-2019-%D0%A1%D0%BE%D1%86.-%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB.%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-%D0%B7%D0%B0%20%D1%80%D0%B5%D0%B4.%D0%A2.%D0%9C.%D0%A2%D0%B8%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%29.pdf>

2. Федоренко Р. П., Шкарлатюк К. І. Психологічний практикум з консультування: зміст, прийоми, технології: навч. посіб. для студ. Вищ. Навч. Закл. III - IV рівнів акредитації. Луцьк: Східноєвроп. Нац. Ун-т ім. Лесі Українки, 2012. с.237.

3. Шинкаренко І. О. Психологічні рекомендації працівнику Національної поліції під час дій в екстремальних умовах: наук.-метод. рекомендації / І. О. Шинкаренко. Дніпро: ДДУВС, 2020, 56 с. URL: https://learn.ztu.edu.ua/pluginfile.php/321404/mod_resource/content/1/%D0%95%D0%BA%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%20%D1%81%D0%B8%D1%82%D1%83%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%28%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%29.pdf

4. Агаєв Н.А., Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Остапчук В.В., Ткаченко В.В. Збірник методик для діагностики негативних психічних станів військовослужбовців: методичний посібник. Київ: НДЦ ГП ЗСУ, 2016. 234 с.

5. Актуальні проблеми психологічного забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів: зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 31 жовтня 2024 р.). Київ: ДНДІ МВС України, 2024. 360 с.

6. Беспаленко А. А., Щеглюк О. І., Кіх А. Ю., Бур'янов О. А., Волянський О. М., Корченко В. В., Михайловська М. М. Алгоритм реабілітації військовослужбовців з ампутацією кінцівок на основі мультипрофесійного та індивідуального підходу. *Український журнал військової медицини*. №1. Т. 1. 2020. С. 64 –72 [DOI 10.46847/ujmm.2020.1\(1\)-064](https://doi.org/10.46847/ujmm.2020.1(1)-064)

7. Журавльова Н. Ю. Особливості формування підтримуючих стосунків у психотерапевтичній роботі з сім'ями ветеранів. Київ. Видавничий Дім «Слово», 2017. С.129-154

8. Особливості стосунків «психотерапевт – клієнт» у сучасному соціокультурному середовищі: монографія / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос та ін.; за ред. З. Г. Кісарчук. Київ: Видавничий Дім «Слово». С. 129–154.

https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/708934/1/%D0%9A%D0%9E%D0%9B%D0%95%D0%9A%D0%A2%D0%98%D0%92%D0%9D%D0%90_%D0%9C%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%93%D0%A0%D0%90%D0%A4%D0%AF_%D0%9A%D1%81%D0%B0%D1%80%D1%87%D1%83%D0%BA_.pdf

9. Карпенко О. Є. Насильство в сім'ї: соціально-педагогічні аспекти *Педагогічний альманах*. 2021. Вип. 47. С. 174–179. DOI: <https://doi.org/10.37915/pa.vi47.149>

10. Мельничук І. Я. Психологічна корекція посттравматичних стресових розладів особистості. *Innovative projects and programs in psychology, pedagogy and education* : Scientific monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2023. С. 443–471. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-282-1-19>

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України. Законодавство України : база даних. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main>.

2. Про систему охорони психічного здоров'я в Україні : Закон України від 15.01.2025 № 4223-IX.

3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20>.
4. Міністерство охорони здоров'я України. Психічне здоров'я. URL: <https://moz.gov.ua/mental-health>.
5. Міністерство освіти і науки України. Психологічна служба. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/pozashkilna-osvita/psikhologichna-sluzhba>.
6. Національна психологічна асоціація України. Етичний комітет. URL: <https://npa-ua.org/ethics/>.
7. Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?». Матеріали. URL: <https://howareu.com/materials>.
8. Міністерство у справах ветеранів України. Як отримати послугу з психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб. URL: <https://mva.gov.ua/veteranam/yak-otrimati-poslugu-z-psihologichnoi-dopomogi-veteranam-viyni-chlenam-ih-simey-ta-deyakim-inshim-kategoriyam-osib>
9. Міністерство у справах ветеранів України. Перелік суб'єктів надання послуг, включених до Реєстру суб'єктів надання послуг із психологічної допомоги для ветеранів і членів їх сімей. URL: <https://mva.gov.ua/veteranam/perelik-subektiv-nadannya-poslug-vkluchениh-do-reestru-subektiv-nadannya-poslug-iz-psihologichnoi-dopomogi-dlya-veteraniv-i-chleniv-ih-simey>
10. ЮНІСЕФ Україна. Психічне здоров'я для всієї родини. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/family-mental-health>.

Підпис автора РПНД

Тетяна СНЯТКОВА